

Nr 76.

Ankom till riksdagens kansli den 9 maj 1932 kl. 6 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hjälpåtgärder åt vissa lägenhetsinnehavare å kronomark i de sex nordligaste länen jämte en i ämnet väckt motion.

(2:a avd.)

I en till riksdagen den 19 februari 1932 avläten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 120, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag ur statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen medgiva

att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen tillstyrkt, ändringar må vidtagas i upplåtelsevillkoren beträffande

a) skogstorp och odlingslägenheter å kronomark i de sex nordligaste länen,

b) kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna, samt

c) nybyggeslägenheter å Alträskis kolonisationsområde i Norrbottens län.

I en i anledning av ovanberörda proposition inom andra kammaren väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 464, av herr *Lövgren m. fl.* har hemställts,

Motion.

1) att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts förslag i prop. nr 120 ville besluta, att de föreslagna lättnaderna i arrendevillkoren för innehavarna av skogstorp och odlingslägenheter måtte äga retroaktiv tillämpning för arrendeåret 1931/1932;

2) att § 31 i förordningen nr 170/1929 måtte ändras därhän, att även de som inneha skogstorp och odlingslägenheter under 20-årigt arrende kunna erhålla det i nämnda förordning bestämda odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet;

3) att lösesumman för innehavare av skogstorp och odlingslägenheter bestämmas till 500 kronor med tillägg av de värden, som föreslås i propositionen för mark och växande skog;

4) att lösesumman för kolonatens åbyggnader liksom ock för åbyggnaderna å nybyggeslägenheterna inom Alträskis kolonisationsområde sättes till högst 1,000 kronor samt med möjlighet att jämka den nedåt, i de fall då kolonatets belägenhet ur förvärvssynpunkt är mindre tillfredsställande, till samma belopp som för odlingslägenheter och skogstorp, 500 kronor.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd härför, hänvisas till motionen.

I skrivelse den 30 maj 1931, nr 318, har riksdagen, i anledning av motionerna I: 54 och II: 47 samt under återopande av jordbruksutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 88, anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta skyndsamt verkställa utredning, om och i vad mån innehavare av lägenheter, upplåtna å kronans marker i de sex nordligaste länen, borde beredas lättnad i dem åliggande skyldigheter att erlägga avgifter för bidrag av statsmedel, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Den 12 juni 1931 uppdrog Kungl. Maj:t *dels* åt statens egnahemsstyrelse jämte tre särskilda utredningsmän, vilka chefen för jordbruksdepartementet ägde tillkalla, (1931 års egnahemsutredning) att verkställa den av riksdagen sålunda begärda utredningen, i vad den avsåge innehavare av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna, *dels ock* åt domänstyrelsen att verkställa den i riksdagsskrivelsen begärda utredningen, i vad den avsåge innehavare av skogstorp, odlingslägenheter och kronotorp å kronomark i de sex nordligaste länen.

Domänstyrelsen har med skrivelse den 7 december 1932 avlämnat utredning med förslag rörande hjälpåtgärder åt innehavare av skogstorp och odlingslägenheter.

Med skrivelse den 11 januari 1932 har 1931 års egnahemsutredning framlagt förslag rörande hjälpåtgärder åt innehavare av kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna samt åt innehavare av nybyggeslägenheter å Alträskis kolonisationsområde.

Hjälp-
åtgärder åt
innehavare av
skogstorp och
odlingslägen-
heter å krono-
mark i de sex
nordligaste
länen.

Beträffande upplåtelser av skogstorp, odlingslägenheter och kronotorp å kronomark i de sex nordligaste länen gälla i huvudsak följande bestämmelser.

Bestämmelser rörande upplåtelse av *skogstorp* hava meddelats *dels* i Kungl. Maj:ts brev till domänstyrelsen den 29 maj 1891, *dels* genom kungörelsen den 27 maj 1904 (nr 21 sid. 4). Skogstorpen, som samtliga äro belägna i Västerbottens och Norrbottens län, upplätos på viss tid ej överstigande 20 år. Under denna första upplåtelsestid, som i regel omfattade 20 år, voro innehavarna befriade från skyldighet att erlägga avgäld. Såsom hjälp till åbyggnadernas uppförande ägde torparen uppbära ett bidrag av 500 kronor.

Grunderna för upplåtelser av *odlingslägenheter* på kronoparker och kronöverloppsmarker i de sex nordligaste länen äro givna i kungörelsen den 18 juni 1909 (nr 69). Odlingslägenheterna upplätos på 50 år med innehavaren tillförsäkrad rätt till frihet för avgäld och utskylder under de första 15 åren. Såsom odlingshjälp ägde innehavaren att uppbära 750 kronor, varav 250 kronor utbetalades, då uthusbyggnaden färdigbyggts, 250 kronor, då mangårdsbyggnaden fullbordats och 250 kronor, då en hektar odlingsmark uppodlats till åker och satts i försvarlig hävd.

Denna förmån av 250 kronor såsom bidrag för odling tillerkändes genom kungörelsen den 17 oktober 1913 (nr 253) jämväl innehavare av skogstorp, som jämlikt 1909 års kungörelse erhållit förnyad upplåtelse av

torpet på 50 år. Sådana på 50 år upplåtna skogstorp jämställdes även med odlingslägenheter i fråga om den sedermera tillkomna rätten att erhålla tilläggsbidrag. Bestämmelserna härom återfinnas i kungörelserna den 20 juni 1918 (nr 448) och den 4 juni 1920 (nr 260) och äro i huvudsak av följande innehåll. Tilläggsbidrag utgår med $\frac{1}{3}$ av lägenhetsinnehavarens kostnad för byggnadsarbeten, som utförts under tiden 1 januari 1915—1 juli 1918, dock högst med 500 kronor, och för arbeten, som utförts efter sistnämnda dag, med halva kostnadsbeloppet. Det sammanlagda tilläggsbidraget får dock icke överstiga 1,250 kronor, och gäller såsom villkor bland annat, att den årliga arrendeavgälden skall höjas med 3,6 procent på det uppburna beloppet. Gällande bestämmelse rörande sistnämnda villkor återfinnes i mom. 1 sista stycket av kungörelsen nr 448/1918 sådant detta moment lyder enligt kungörelsen nr 260/1920. Den ursprungliga arrendeavgiften beräknades efter 3,6 procent på summan av odlingsnjälpen och markvärdet vid tiden för upplåtelsen å lägenheten, ouppodlad och obebyggd, samt uppgick i regel till omkring 30 kronor. Efter frihetsårens utgång kom arrendet för en lägenhet, vars innehavare kommit i åtnjutande av såväl odlingshjälp med 750 kronor som tilläggsbidrag med 1,250 kronor, alltså att utgöra omkring 75 kronor.

Kronotorpen representera den nyaste upplåtelseformen. Bestämmelser angående upplåtelse av kronotorp hava meddelats i kungörelsen den 14 juni 1929 (nr 170). Kronotorp upplåtes på 50 år, och är innehavare av dylik lägenhet i likhet med innehavare av odlingslägenhet tillförsäkrad frihet från avgäld och utskylder under de 15 första åren. Kronotorparen är därjämte tillerkänd vissa förmåner utöver dem, som tidigare tillkommit innehavare av skogstorp och odlingslägenheter. Sålunda verkställer och bekostar kronan upptagande av de avlopps- och laggdiken, som erfordras för odlingsarbetets omedelbara påbörjande. Vidare förutsättes, att bidrag till utfartsväg kan lämnas, och fastställas viss begränsning i fråga om det torparen åliggande vägunderhållet. Kronotorparen är vidare berättigad inlösa torpet på i huvudsak samma villkor, som gälla för inlösen av kolonat. Såsom bidrag till åbyggnadernas uppförande äger han uppbära bidrag intill 2,000 kronor, i undantagsfall intill 3,000 kronor. Torparen är därjämte berättigad till odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet å belopp intill 750 kronor för odling, som verkställas enligt fastställd odlingsplan. Sådant plan upprättas vid torpets upplåtelse kostnadsfritt. Odlingsbidraget är sålunda räntefritt; däremot är torparen tillförbunden att från och med det sextonde besittningsåret erlægga en avgäld, som beräknas efter 3,6 procent på odlingsmarkens värde ökat med summan av uppburna byggnadsbidrag.

Jämväl innehavare av skogstorp och odlingslägenheter hava i kungörelsen nr 170/1929 tillförsäkrats avsevärda förbättringar i upplåtelsevillkoren, under förutsättning att lägenheterna i befintligt skick eller efter företagen utvidgning befunnits lämpliga för jordbruksändamål. Innehavare av sådana lägenheter kunna sålunda erhålla ett odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet å belopp intill 500 kronor för odling, som påbörjats efter den 1 juli 1929 och verkställas enligt fastställd odlingsplan. Äro lägenhetens åbyggnader i väsentlig grad bristfälliga, kan byggnadsbidrag erhållas till byggnadernas iståndsättande eller till uppförande av nya byggnader intill så stort belopp, att detsamma jämte det bidrag, som enligt äldre bestämmelser utlämnats till byggnadsarbete, uppgår till 2,000 kronor eller i undantagsfall 3,000 kronor. Vidare hava innehavare av

skogstorp och odlingslägenheter, därest nyss angiven förutsättning är för handen, jämlikt 35 § i kungörelsen, beretts möjlighet att med äganderätt inlösa sina lägenheter. Sålunda föreskrives i fråga om inlösen av dylik lägenhet, att därvidlag skall i tillämpliga delar gälla vad som stadgats beträffande inlösen av kronotorp. I fråga om beräkningen av köpeskillingen för skogstorp och odlingslägenhet skall dock iakttagas, att hänsyn toges till dels uppbytet statsbidrag dels ock värdet av jord och skog samt kronan tillhörig byggnad, som vid upplåtelsen må hava funnits å lägenheten, enligt följande grunder: a) att i köpeskillingen inräknas statsbidrag, till vilket enligt arrendevillkoren hänsyn tagits vid beräkande av arrendeavgiften för lägenheten; b) att värdet av odlingsmarken sättes till samma belopp, vartill nämnda värde beräknats vid bestämmande av arrendeavgiften för lägenheten; c) att annan mark och växande skog åsättas skäligt värde; och d) att, där lägenheten vid tiden för upplåtandet var bebyggd med kronan tillhörigt hus, priset därför sättes till dess värde vid nämnda tid, dock att rotvärdet å det för byggnaden använda virket ej må medräknas.

Rörande bestämmelserna i övrigt för upplåtande av skogstorp, odlingslägenheter och kronotorp hänvisas till vad härom meddelats under punkten 110 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition.

Skogstorpen, odlingslägenheterna och kronotorpen hava det gemensamt, att de äro av domänstyrelsen å kronomark i de sex nordligaste länen under nyttjanderätt upplåtna lägenheter, varå i främsta rummet skogsarbetare beretts tillfälle att å obruten mark genom nyodling och nybyggnad skapa sig en bostad med ett mindre jordbruk till stöd. Medan de äldre upplåtelseorna, skogstorpen och odlingslägenheterna, blivit understödda med förhållandevis ringa kontant odlings- och byggnadshjälp samt huvudsakligen äro skogsarbetarboställen, har vid den nyaste upplåtelseformen, kronotorpen, större omvårdnad ägnats frågan om lägenheternas tjänlighet och tillräcklighet ur jordbrukssynpunkt samt rikligare bidrag tillmåtts för odlings- och byggnadsarbeten.

I den med anledning av begäran av fjolårets riksdag nu verkställda utredningen rörande frågan om lindring i upplåtelsevillkoren för ifrågasvarande lägenhetshavare har gjorts gällande, att åtgärder i dylikt syfte ej för närvarande borde ske i avseende å kronotorpen. Departementschefen har framhållit, att denna upplåtelseform vore ännu så gott som oprövad — villkoren bestämdes vid 1929 års riksdag — vartill komme, att kronotorparna tidigast 1945 hade att utgöra avgifter för sina lägenheter. Att redan nu, nära femton år i förväg och i avsaknad av varje kännedom om de förhållanden, som då råda å lägenheterna, besluta om lindrade betalningsvillkor beträffande kronotorpen syntes departementschefen varken erforderligt eller lämpligt.

Kungl. Maj:ts förslag inskränker sig alltså till skogstorpen och odlingslägenheterna, vilka samtliga upplåtits före den 1 juli 1929. Departementschefen har härom anfört följande.

»Att innehavarna av dessa lägenheter ofta befinna sig i knappa

omständigheter och äro förtjänta av att i sin nybyggargärning erhålla viss ekonomisk lättnad torde framgå av utredningen i ämnet. Det härutinnan nu föreliggande förslaget avser i främsta rummet att underlätta för de lägenhetshavare, som jämlikt gällande, år 1929 utfärdade bestämmelser äro därtill berättigade, att med äganderätt övertaga de av dem bildade lägenheterna samt i andra rummet att åstadkomma viss lindring i arrendeavgifterna under den närmaste framtiden beträffande sådana lägenheter av nu förevarande slag, som under samma tid fortfarande innehavas under nyttjanderätt. Den av domänstyrelsen, vilken myndighet tidigare hyst vissa betänkligheter mot äganderättsupplåtelse å kronoparkerna, nu hävdade uppfattningen, att hithörande lägenhetsbildning bäst främjas genom målmedvetna åtgärder för underlättande av friköp, synes mig välgrundad. Såsom styrelsen framhållit, torde utsikten för nybyggaren att såsom egen snart och på gynnsamma villkor få förvärva den jord, varå han utfört sin odlargärning, vara av den största betydelse samt verka såsom en mäktig drivfjäder till intensivt arbete på samma gång som den med fastare band knöte honom vid hemmet. Visserligen medför det av styrelsen framlagda förslaget, att staten vid köpeskillingarnas bestämmande avskriver ej oväsentliga belopp. Med hänsyn till förslagets betydelse för den befolkning i Norrlands skogsbygder, som därav beröres, finner jag mig emellertid kunna tillstyrka, att åtgärder vidtagas i enlighet med det av domänstyrelsen framlagda, av statskontoret tillstyrkta förslaget.

De föreslagna åtgärderna för underlättande av friköp av skogstorp och odlingslägenheter innebära i huvudsak, att i köpeskillingen skulle inräknas, i likhet med vad nu gäller, den kontanta odlings- och byggnadshjälp, högst 750 kronor, som utgått enligt tidigare bestämmelser, men, i motsatts till vad nu är stadgat, däremot icke det tilläggsbidrag å högst 1,250 kronor, som utgått jämlikt kungörelserna nr 448/1918 och 260/1920. Vidare skulle vid köpeskillingens bestämmande följande högsta markvärden beräknas per hektar, nämligen för odlingsmark 20 kronor och för skogsmark 5 kronor. Värdet å växande skog skulle bestämmas med ledning av vid överlåtelse tillfället gällande virkespriser. Mot detta förslag har jag intet annat att erinra, än att jag tillika tillstyrker att, i anslutning till vad som på sätt jag strax skall omnämna ifrågasatts för de s. k. försökskolonaten, annan mark än odlings- eller skogsmark bör vid försäljningen äsättas ett värde av 1 krona per hektar, dock att för sjöar och berg ej beräknas något värde. Jämväl tillstyrker jag domänstyrelsens förslag, att, därest inlösen under äganderätt av skogstorp eller odlingslägenhet kommer till stånd före utgången av de i upplåtelseavtalet medgivna femton legofria åren, köparen befrias från skyldighet att erlægga ränta å ogulden köpeskillning för lägenheten under så lång tid, att denna tillika med den legofria tiden utgör femton år. Nu gällande stadganden om inlösen av skogstorp och odlingslägenheter, i vilka stadganden jag för öv-

rigt ej ifrågasätter ändring, återfinnas i 31 och 35 §§ av kungörelsen den 14 juni 1929 (nr 170) angående upplåtelse av kronotorp å vissa kronoparker m. m., vilken kungörelse tillkommit efter riksdagens hörande år 1929 (prop. nr 198; R. skr. nr 282). Därest riksdagen biträder det av mig nu tillstyrkta förslaget, torde Kungl. Maj:t äga vidtaga härav påkallad ändring av sagda 35 §, att träda i kraft förslagsvis den 1 juli 1932.

I syfte att för skogstorp- och odlingslägenhetshavare, i den mån de ännu ej äro berättigade eller önska inlösa sina lägenheter, bereda viss omedelbar lättnad i avseende å arrendeavgifter, har domänstyrelsen vidare föreslagit befrielse för ifrågavarande lägenhetshavare under fem år från erläggande av den del av arrendeavgiften, som beräknats efter 3,6 procent på sådant tilläggsbidrag å högst 1.250 kronor, som avses i förenämnda kungörelser nr 448/1918 och 260/1920. Befrielsen skulle begynna för de lägenhetshavare, som redan börjat erlægga arrende, från och med arrendeåret 1932—1933 samt för övriga från och med det år, arrendeskylldighet enligt avtalet inträder. Ej heller mot detta förslag har jag något att invända. Därest förslaget gillas av riksdagen, torde Kungl. Maj:t få vidtaga härav påkallad ändring av sista stycket i 1 mom. av kungörelsen den 20 juni 1918 (nr 448) angående tilläggsbidrag till vissa innehavare av odlingslägenheter och skogstorp å kronomark i de sex nordligaste länen sådant sagda moment lyder enligt kungörelsen den 4 juni 1920 (nr 260). Nämnda stycke torde därvid böra givas det innehåll, att lägenhetsinnehavare, som uppbär tilläggsbidrag, skall vara skyldig att från och med det tjuguförsta året från första upplåtelsen vidkännas den höjning i den årliga arrendeavgiften, som motsvarar ränta efter 3,6 procent å sagda bidrag. Ändringen torde böra äga tillämpning i avseende å arrendeavgifter, som skola erläggas för arrendeåret 1932—1933 och senare år, därvid dock tillika torde böra stadgas, att sådan lägenhetsinnehavare, beträffande vilken skyldighet att erlægga arrendeavgift inträtt före arrendeåret 1932—1933, icke skall vidkännas höjning av arrendeavgiften på grund av erhållet tilläggsbidrag förrän från och med arrendeåret 1937—1938.»

Beträffande de bestämmelser, som gälla i fråga om kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna samt nybyggen å Alträskes kolonisationsområde, hänvisas till härför i statsrådsprotokollet lämnad redogörelse (sid. 13—18).

Innebörden av Kungl. Maj:ts förslag i fråga om upplåtelsevillkoren beträffande nu ifrågavarande kolonat och nybyggen framgår av vad departementschefen härom anför. Departementschefen yttrar följande.

»Det av 1931 års egnahemsutredning framlagda, av domänstyrelsen och statskontoret tillstyrkta förslaget rörande vissa lindringar i upplåtelsevillkoren för kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna ansluter sig i huvudsak till motsvarande, av mig nyss tillstyrkta förslag i avseende

Hjälpatgärder åt innehavare av kolonat å kronomarker i Norrland och Dalarna samt å nybyggen å Alträskes kolonisationsområde.

å skogstorp och odlingslägenheter. Förslaget avser s. k. försökskolonat, vilka enligt riksdagens beslut 1918—1924 genom vissa från statens sida direkt ledda åtgärder utlagts i grupper å ett fyrtiotal kronoparker i Norrland och Dalarna. I de ursprungliga villkoren för dessa kolonatupplåtelser, vilka krävt statsanslag till betydande belopp, hava såsom framgår av utredningen åtskilliga ändringar till kolonisternas förmån vidtagits jämlikt beslut av riksdagen 1925 och 1929. Detta oaktat torde kolonisterna, enligt vad i utredningen anförts, vara i behov av ytterligare lättnader.

I sådant syfte ifrågasättes främst, att för kolonist, som vederbörligen fullgör sina odlings- och byggnadsskyldigheter enligt kontraktet, den legofria tiden, nu bestämd till tio år, utsträckes med fem år, varigenom den skulle bliva av samma längd som den för innehavare av skogstorp, odlingslägenheter och kronotorp medgivna legofria tiden av femton år. Därest kolonist före utgången av den sålunda utsträckta legofria tiden övertager kolonatet med äganderätt, skulle han befrias från erläggande av ränta å ogulden köpeskillning för kolonatet under så lång tid, att denna tillhoppa med den legofria tiden utgör femton år. För egen del anser jag mig kunna biträda ifrågavarande förslag, såsom väl ägnat att bereda kolonisterna vissa lättnader i syfte att stärka deras ekonomiska ställning.

I anslutning till vad som i liknande hänseende medgavs vid 1929 års riksdag torde emellertid därjämte böra stadgas, att beträffande sådana kolonat, som under de femton närmaste åren från den första upplåtelsen antingen någon tid stått obesatt eller å vilket en förutvarande innehavare märkbart brustit i uppfyllandet av byggnads- eller odlingskyldighet, den nye innehavaren beredes frihet från erläggande av lega, respektive ränta, jämväl under så lång tid efter sagda femton år, som skäligen kan anses motsvara den tid, varunder kolonatet sålunda varit obesatt eller besuttits av en föregående innehavare utan fullgörande av byggnads- och odlingskyldigheter.

Jag anser mig jämväl böra biträda egnahemsutredningens förslag, att åtgärder, överensstämmande med det nyss tillstyrkta förslaget rörande skogstorp och odlingslägenheter, vidtagas i syfte att underlätta för kolonisterna att med äganderätt inlösa sina kolonat. Därutinnan bör alltså medgivas, att vid övertagandet av kolonat med äganderätt den del av köpeskillingen, som hänför sig till markens värde, beräknas sålunda, att priset per hektar nedsättes för odlingsmark från 50 till 20 kronor, för skogsmark från 20 till 5 kronor och för övrig mark från 10 kronor till 1 krona, därvid för sjöar och berg dock ej beräknas något värde. Växande skog bör äsättas värde med ledning av vid överlåtelsestillfället gällande virkespriser.

Vidkommande frågan om nybyggesupplåtelseerna å Alträskes kolonisationsområde i Norrbottens län må framhållas, att de härom gällande be-

stämmelserna i allt väsentligt äro likartade med, i avseende å nybyggesupplåtelse före den 1 juli 1929, vad som gällt och gäller beträffande odlingslägenheter å kronomark inom de sex nordligaste länen samt, i avseende å nybyggesupplåtelse efter sagda dag, vad som gäller rörande kronotorp å nämnda marker. Med hänsyn härtill och under hänvisning till vad jag tidigare anfört rörande frågan om lindrade villkor för odlingslägenheter och kronotorp förordar jag, att de av mig i det föregående tillstyrkta ändringarna i upplåtelsevillkoren för odlingslägenheter måtte i tillämpliga delar vinna giltighet beträffande sådana nybyggeslägenheter å Alträskis kolonisationsområde, vilka upplåtits före den 1 juli 1929.»

Utskottet.

Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår, har 1931 års riksdag anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta verkställa utredning, om och i vad mån innehavare av lägenheter, upplåtna å kronans marker i de sex nordligaste länen, borde beredas lättnad i dem åliggande skyldigheter att erlägga avgifter för bidrag av statsmedel, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning. Den på grund härav verkställda utredningen har omfattat skogstorp, odlingslägenheter, kronotorp och kolonat ävensom nybyggen å Alträskis kolonisationsområde.

I utredningen har gjorts gällande, att någon lindring i upplåtelsevillkoren för innehavare av *kronotorp* ej borde vidtagas. Såsom skäl här för har anförts, att denna upplåtelseform ännu vore så gott som oprövd — villkoren bestämdes vid 1929 års riksdag — vartill komme, att kronotorparna tidigast år 1945 hade att utgöra avgifter för sina lägenheter. I likhet med departementschefen anser utskottet det varken erforderligt eller lämpligt att redan nu, nära femton år i förväg och i avsaknad av varje kännedom om de förhållanden, som då råda å lägenheterna, beträffande dem besluta om lindring i betalningsvillkoren.

De ifrågasatta hjälptågårderna för innehavare av *skogstorp och odlingslägenheter* avse i främsta rummet underlättande av friköp av sådana lägenheter. I köpeskillingen skulle inräknas, i likhet med vad nu gäller, den kontanta odlings- och byggnadshjälp, högst 750 kronor, som utgått enligt tidigare bestämmelser, men, i motsats till vad nu är stadgat, däremot icke det tilläggsbidrag å högst 1,250 kronor, som utgått jämlikt kungörelserna nr 448/1918 och 260/1920. Vidare skulle vid köpeskillingens bestämmande markvärdet och värdet av skog beräknas på ett för lägenhetsinnehavarna förmånligare sätt än hittills. För statsverket skulle ett genomförande av detta förslag medföra ett avskrivande av dels tillerkända tilläggsbidrag, motsvarande ett sammanlagt belopp av 1,954,749 kronor, dels byggnadsbidrag jämlikt kungörelsen nr 170/1929. I motionen II: 464 har föreslagits, att lösesumman i stället för det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet, 750 kronor, måtte bestämmas till 500 kronor. Med hänsyn till angelägenheten av att lägenhetsinnehavarna sättas i stånd att friköpa sina lägenheter anser utskottet, att åtgärder böra vidtagas i

sådant syfte. Vid ett genomförande av Kungl. Maj:ts förslag skulle lägenhetsinnehavarna erhålla avsevärda lättnader; i allmänhet komme köpeskillingen sålunda att bli mindre än hälften av den förut bestämda. Enligt utskottets mening hava motionärerna icke anfört tillräckligt bärande skäl för att lägenhetsinnehavarna i nu ifrågavarande avseende skulle erhålla ytterligare förmåner.

Vidare skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag innehavare av skogstorp och odlingslägenheter under fem år befrias från erläggande av den del av arrendeavgiften, som beräknats efter 3,6 procent på sådant tilläggsbidrag å högst 1,250 kronor, som avses i förenämnda kungörelser nr 448/1918 och 260/1920. Befrielsen skulle begynna för de lägenhetsinnehavare, som redan börjat erlægga arrende, från och med arrendeåret 1932/1933 samt för övriga från och med det år, arrendeskyldighet enligt avtalet inträder. Utskottet vill även tillstyrka, att den ifrågasatta avgiftsbefrielsen lämnas för fem år. Emellertid har i motionen II: 464 hemställts, att sådan befrielse måtte få retroaktiv tillämpning för arrendeåret 1931/1932. Utskottet har inhämtat, att av 992 lägenhetsinnehavare, som under arrendeåret 1931/1932 skulle erlagt arrendeavgift, 125 icke helt inbetalat stadgad arrendeavgift, men att flertalet av dem erlagt en tredjedel eller två tredjedelar av hela arrendeavgiften. Under sådana omständigheter torde det icke vara lämpligt att i de fem frihetsåren inbegripa arrendeåret 1931/1932. Utskottet förutsätter emellertid, att de lägenhetsinnehavare, vilka icke erlagt hela arrendeavgiften för nyss angivna arrendeår, erhålla anstånd med inbetalning av resterande belopp, så att inbetalningen må ske under något av frihetsåren och alltså senast under arrendeåret 1936/1937. Då motionärerna torde hava avsett att möjliggöra ett uppskov med betalning av arrendeavgift för dem, vilka under arrendeåret 1931/1932 icke maktat helt eller delvis erlægga sådan avgift, torde syftet med motionärernas förslag sakligt sett kunna anses bli tillgodosett genom det tillvägagångssätt utskottet här förordat.

I motionen II: 464 har vidare hemställts, att § 31 i förordningen nr 170/1929 måtte ändras därhän, att även de som inneha skogstorp och odlingslägenheter under 20-årigt arrende kunna erhålla det i nämnda förordning bestämda odlingsbidrag utan återbetalningsskyldighet. Såsom skäl härför hava motionärerna velat göra gällande, att bestämmelsen om 50-årigt arrende för rätten att erhålla odlingsbidrag enligt 1929 års riksdagsbeslut tillkommit genom förbiseende vid förordningens utformning. Enligt motionärernas mening kunde det nämligen icke vara riktigt eller rimligt, att de innehavare av skogstorp och odlingslägenheter, som innehade sina lägenheter på 20-årigt arrende, skulle sättas i en sämre ställning än de, som innehade lägenheterna under 50-årigt arrende. I anledning härav vill utskottet beträffande tillkomsten av ifrågavarande bestämmelse anföra följande. Skogstorp upplätos enligt föreskrifterna i Kungl. Maj:ts brev till domänstyrelsen den 29 maj 1891 (nr 29 sid. 1) och kungörelsen

den 27 maj 1904 (nr 21 sid. 4) på viss tid ej överstigande 20 år. Odlingslägenheter däremot upplätos på 50 år enligt föreskrift i kungörelse den 18 juni 1909 (nr 69). Statsbidrag utgick till skogstorpare med 500 kronor och till innehavare av odlingslägenhet med 750 kronor. I nyssberörda kungörelse nr 69/1909 stadgades emellertid, att innehavare av skogstorp skulle äga att efter frihetsårens utgång, därest han vore berättigad till förnyad upplåtelse, erhålla torpet på arrende under 50 år samt i övrigt i tillämpliga delar på de villkor, som föreskrivits rörande odlingslägenheter. I kungörelse den 17 oktober 1913 (nr 253) stadgades, att innehavare av skogstorp, som väl hävdat detsamma, skulle äga rätt erhålla torpet på arrende under femtio år samt att, om så skedde, han skulle vara berättigad att av allmänna medel erhålla — utöver honom jämlikt äldre bestämmelser tillkommande statsbidrag å 500 kronor — ytterligare 250 kronor, eller sålunda tillhoppa 750 kronor. Beträffande odlingslägenheter är i ovanberörda kungörelse nr 69/1909 stadgat, att upplåtelse må äga rum av till odling och bebyggande tjänliga lägenheter, under förutsättning antingen att sådant för skogens vård och bevakning finnes gagneligt eller att den jord, vars upplåtande begäres, är belägen i närheten av odlad bygd eller kommunikationsled. För att lägenhet skulle på 20-årigt arrende upplätas såsom skogstorp fordrades endast, att det skulle vara tjänligt såsom sådant, men, innan upplåtelse äger rum av odlingslägenhet eller skogstorp på 50-årigt arrende, verkställes prövning, huruvida en sådan lägenhet kan anses hava utsikt att för framtiden bestå såsom jordbruk. Under sådana omständigheter torde det icke kunna anses obefogat, att ett beviljande av odlingsbidrag förknippats med villkor att upplåtelse ägt rum på 50 år. Liknande synpunkter torde hava varit avgörande vid uppställandet i kungörelsen nr 170/1929 av enahanda villkor för åtnjutande av enligt denna kungörelse utgående odlingsbidrag å 500 kronor. Av en av byråchefen i domänstyrelsen G. Cassel uppgjord, till utskottet överlämnad promemoria framgår för övrigt, att en stor del av de å 20-årigt arrende upplätta skogstorpren uppfylla villkoren för att upplätas på 50 år. Att så icke skett berodde på att arrendebeloppen i så fall bleve högre, vilket förhållande torde hava varit avgörande för torparen vid hans val av upplåtelseform. Det vore således icke på bristande kännedom om den nya upplåtelseformen, som föranlett, att torpare begärt 20-årig upplåtelse. I ett flertal fall hade torparen givits en direkt upplysning om de nya bestämmelserna angående bidrag m. m., men hade denne vidhållit sin önskan om 20-årigt arrende.

Av den ovan lämnade redogörelsen torde framgå, att bestämmelsen i kungörelsen nr 170/1929 om 50-årigt arrende såsom villkor för erhållande av i kungörelsen omförmäلت odlingsbidrag icke, såsom i motionen gjorts gällande, tillkommit av förbiseende. Då det vidare synes utskottet vara riktigt, att ytterligare odlingsbidrag utgår först sedan det blivit prövat, att gjord upplåtelse lämpar sig såsom jordbrukslägenhet — en prövning, som

äger rum, då fråga uppstår om skogstorps upplåtande på 50-årigt arrende — kan utskottet icke biträda motionärernas i nu ifrågavarande avseende framställda förslag.

Beträffande *kolonaten* innebär Kungl. Maj:ts förslag, att kolonist, som vederbörligen fullgör sina odlings- och övriga skyldigheter enligt kontrakt, befrias från erläggande av lega för kolonatet under ytterligare fem år eller, om han före utgången av de legofria åren övertager kolonatet med äganderätt, från erläggande av ränta å ogulden köpeskillning för kolonatet under så lång tid, att denna tillhoppa med den legofria tiden utgör femton år, samt att vid övertagande av kolonat med äganderätt köpeskillningen för kolonatet i fråga om markvärde och värdet av växande skog beräknas efter samma grunder, som i sådant avseende föreslagits i fråga om skogstorp och odlingslägenheter. Enahanda lättnader skulle vidare tillkomma innehavare av *lägenheter å Alträsk's kolonisationsområde*. I motionen II: 464 har emellertid hemställts, att lösesumman för kolonatens åbyggnader liksom ock för åbyggnaderna å nybyggeslägenheterna inom Alträsk's kolonisationsområde måtte sättas till högst 1,000 kronor, eventuellt 500 kronor. I anledning härav vill utskottet erinra, att enligt tidigare bestämmelser köpeskillningen vid kolonats förvärvande med äganderätt utgjorde 5,000 kronor för byggnaderna, om de blivit delvis uppförda av staten, samt, därest byggnaderna helt uppförts av kolonisten, det belopp denne bekommit i byggnadshjälp. I enlighet med beslut av 1929 års riksdag har emellertid det för beräkning av lega och köpeskillning för kolonat åsatta värdet å byggnader nedsatts, för såväl statsbyggda som så kallade självbyggda kolonat, till 3,500 kronor, med rätt för vederbörande kolonisationsnämnd, respektive domänstyrelsen beträffande kolonat inom Kopparbergs län, att, där särskilda skäl därtill föranleda, medgiva ytterligare nedsättning till lägst 3,000 kronor samt, efter särskilt tillstånd av Kungl. Maj:t i fråga om Norrbottens och Västerbottens län, jämväl därunder till lägst 2,000 kronor. Samtidigt nedsattes maximipriset å för lägenheter å Alträsk's kolonisationsområde stadgad köpeskillning från 50 kronor till 20 kronor för hektar. På grund härav uppgår köpeskillningen för större kolonat å Alträsk numera till (15 hektar odlingsmark å 20 kronor =) 300 kronor + (15 hektar skogsmark å 5 kronor =) 75 kronor + åbyggnader högst 3,500 kronor eller sammanlagt 3,875 kronor jämte det pris, som åsättes växande skog. Genom de år 1929 beslutade ändringarna hava innehavare av såväl kolonat som lägenheter å Alträsk's kolonisationsområden erhållit betydliga lättnader vid friköp; enbart nedsättningen av köpeskillningen för kolonat innebar en nedskrivning med minst 700,000 kronor av statens fordran hos kolonisterna. Att, såsom motionärerna föreslagit, redan nu, tre år efter sålunda beslutade lättnader, lämna ytterligare medgivande i nu ifrågavarande avseende, anser sig utskottet icke kunna förorda. Däremot föranleder Kungl. Maj:ts förslag beträffande

kolonaten och förenämnda nybyggeslägenheter ingen erinran från utskottets sida.

Under åberopande av det ovan anförda hemställer utskottet,

1) att riksdagen må, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å vad i motionen II: 464 under punkterna 2—4 hemställts, medgiva att, i huvudsaklig överensstämmelse med vad departementschefen tillstyrkt, ändringar må vidtagas i upplåtelsevillkoren beträffande

a) skogstorp och odlingslägenheter å kronomark i de sex nordligaste länen,

b) kolonat å kronoparker i Norrland och Dalarna, samt

c) nybyggeslägenheter å Alträskes kolonisationsområde i Norrbottens län; samt

2) att motionen II: 464, med avseende å vad i punkt 1 hemställts, må anses besvarad genom vad utskottet här ovan anført.

Stockholm den 6 maj 1932.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Carl E. Eriksson, Gabrielsson, Elof B. Andersson, Tjällgren, Granath, Fritiof Gustafson* och *Dahlberg*; samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Hedlund* i Häste, *Uddenberg, Bengtsson* i Kullen, *Gustafson* i Vimmerby, friherre *Lilliecreutz, Andersson* i Tungelsta och *Pehrsson* i Bramstorp.